

Návrh na zavedení Ceny Jaroslava Jandy za významný přínos v oblasti bezpečnostní politiky České republiky

Rozvoj bezpečnostního a vojenského myšlení je jedním z předpokladů efektivní bezpečnostní, obranné a vojenské politiky. Rozvoj bezpečnostního a vojenského myšlení byl v předlistopadové době vážně a dlouhodobě narušen. Stále náročnější úkoly v oblasti celkové bezpečnosti republiky vyplývající jak z potřeb naší obrany, tak i našeho členství v Severoatlantické alianci vyžadují tuto oblast dále posílit. Nadále je třeba rozvíjet vědeckovýzkumnou činnost v oblasti bezpečnosti a obrany, včetně aktivit bezpečnostní komunity.

Ke splnění těchto cílů je předkládán návrh na zavedení Ceny Jaroslava Jandy za významný přínos v oblasti bezpečnostní politiky České republiky.

V dalším je uvedeno krátké představení osobnosti Jaroslava Jandy, dále iniciátora zavedení ceny a návrh kalkulace rozpočtu.

Rytíř ducha - myšlenkový odkaz Jaroslava Jandy

Tvořivou činnost Jaroslava Jandy určovala jeho osobnost a modifikovaly možnosti doby, jak jsme ji prožívali v druhé polovině tohoto neklidného století. Těmto složitým podmínkám se nepoddával, vzdoroval jim, čestně a statečně se s nimi utkával. Jeho aktivita má tři období. V šedesátých letech, kdy při náročném výkonu vojenských funkcí studoval dálkově filozofii, psychologii a pedagogiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy musel pro odpor k okupaci opustit armádu a nenašel zaměstnání, se kromě překládání z angličtiny a ruštiny zabýval teorií organizace a řízení se zaměřením na sociologii práce, průmyslu a podniku. V devadesátých letech, kdy se mu konečně naskytly lepší pracovní podmínky a publikační možnosti, se věnoval vojenství, zvláště strategickému a sociálnímu řízení v podmínkách ozbrojených sil a bezpečnostní politice demokratického státu.

Charakteristickým rysem Jandovy práce byla cílevědomost, hloubka analytického pohledu i teoretické syntézy s praktickým vyústěním, a ne na posledním místě, zvláště v posledním období, týmová práce. Tu v neposlední řadě osvědčil jak v práci na ministerstvu obrany v úsecích sociálních a humanitárních věcí a strategického řízení, tak v Institutu pro strategická studia, jehož založení inicioval. A do konce svého života pak v Ústavu mezinárodních vztahů. Jeho práce vždy vycházela ze zahraničních zkušeností a jeho uvažování respektovalo mezinárodní souvislosti jevů.

Neprehlédnutelným rysem Jandovy osobnosti, který si okamžitě uvědomili všichni, kdo se s ním dostali třeba i krátce do kontaktu, byl jeho perfekcionismus, snaha dotáhnout každou práci do smysluplného konce, především do praxe. I když byl typem strategicky uvažujícího člověka, nikdy se nevyhýbal řešení detailnějších problémů i organizační činnosti. Bohužel je nutné přiznat, že právě tento styl práce a nezměrná ochota pomoci vždy a všude mu zkrátila i život. Rozsah díla čítá desítky titulů. Zaměření

a analýza věcného obsahu Jandovy práce nejlépe charakterizuje i vzácnost jeho osobnosti.

Mládež - generace - světový názor

Tak lze zobecnit Jandův zájem v šedesátých letech, tak i nazval svou diplomovou práci. O její úrovni - jak se málokdy stává - svědčí, že byla po literární úpravě publikována (Mládež - generace - světový názor, edice Diskuse - polemika - názory, vydalo Naše vojsko, Praha 1967, 150 stran.)

Jaroslav Janda v celé práci, v níž se zabývá mládeží jako věkovou sociální skupinou a jako generací a specifickými zvláštnostmi tehdejší mladé generace, na další historické analýze dokazuje, že těžko řešitelné problémy s mládeží měly ty společenské systémy a režimy, které si nevěděly rady i s jinými věcmi a v moderní době byly nedemokratické. Proto tato práce s mnoha dalšími aktivitami byla i přípravou událostí osmašedesátého roku. Již v této práci antipočínal myšlenky občanské společnosti, participativní demokracie, zájmu o *res publica*.

Sociální systém řízení

Jaroslav Janda se musel dvacet let zabývat činností, které by se jistě tak intenzivně nevěnoval, kdyby nebylo období normalizace. Přesto v mnoha směrech toto nové zaměření navazovalo na dosavadní činnost, dále rozvíjelo jeho osobnost a přispělo k rozvoji sociologie řízení. I zde se syntéza jeho poznání a generalizace poznatků dočkala publicistického vyústění.

Za dvě desetiletí se Jaroslav Janda stal předním odborníkem a poradcem v ekonomickém řízení. Podílel se na rozpracování metodik analýzy sociálního systému řízení, sociálního klimatu, sociálních souvislostí zavádění nových výrobních kapacit, inovací vyšších řádů i celkové filozofie řízení podniků. Dokázal efektivně rozpracovat a zavádět řízení pomocí cílů, pružné organizační struktury, statuty pravomocí, informační řády, režimy řízení apod.

V jeho činnosti neustále převládal humanitní přístup k řízení a jeho racionalizaci. Na prvé místo vždy kladl zlepšování pracovních podmínek lidí. Do řídicí činnosti podniků promítal principy participativní demokracie. Osobně byl příkladem vzácného vztahu k lidem.

Vojenství: obrana a bezpečnost

V polistopadovém období aktivita Jaroslava Jandy zintenzívnila a toto osmileté období lze rozdělit na tři části:

- a) Práce v úseku sociálních a humanitárních věcí, kde jako poradce náměstka ministra obrany v čele týmu koncipoval a vybudoval úsek sociálního řízení.
- b) Činnost ve funkci zástupce náměstka ministra obrany, kde vytvořil úsek strategického řízení, založil Institut pro strategická studia a obnovil časopis Vojenské rozhledy, čímž byly nejen vytvořeny předpoklady ke strategické činnosti, ale pod jeho vedením i zpracovány první strategické dokumenty.

- c) Práce ve funkci náměstka ředitele Ústavu mezinárodních vztahů, kde mj. řídil tým Bezpečnostní politika České republiky.

Jaroslav Janda si jako jeden z prvních uvědomil, že demokratická revoluce, kvalitativně nové vnitřní politické uspořádání československého státu a jeho nové postavení v Evropě a ve světě, převratné změny ve střední a východní Evropě, nové celoevropské integrační procesy a bezpečnostní systémy vytvořily zcela novou situaci pro perspektivní rozvoj armády. V minulých desetiletích, kdy armáda byla součástí Varšavské smlouvy, nebylo možné rozvíjet vlastní systém strategicko-koncepčního řízení vojenské politiky státu a ministerstva obrany. Nová situace proto vyvolala aktuální potřebu výrazně prohloubit strategicko-koncepční řízení ministerstva obrany a armády. Na prvním místě pak nové československé vojenské doktríny a vojenské politiky, s výrazně obranným charakterem, a dále pak nový model armády. Proto ještě v roce 1990 byly zásluhou Jaroslava Jandy v cílovém modelu rozvoje armády do roku 2005 vytyčeny významné systémové cíle.

Již bezprostředně v polistopadovém období bylo Jaroslavovi Jandovi zřejmé, že demokratizace armády nebude krátkodobým procesem: představovala trajektorii od zdeformovaného charakteru armády sloužícího totalitnímu systému k armádě s novou funkcí v demokratické společnosti i v mezinárodních vztazích. Demokratizace v tomto pojetí znamenala postupně z ní vytvořit nestranickou státně politickou záruku suverenity demokratického státu.

V polistopadovém období se podařilo díky Jaroslavovi Jandovi prosadit vytvoření civilně správního úseku jako důležitého článku civilní kontroly armády. Eliminace strategického prvku v dalším vývoji práce ministerstva obrany vedla k oslabení strategického působení tohoto rezortu, což mělo v situaci, kdy se nikdo vážněji nezabýval strategickými bezpečnostními otázkami, výrazné negativní důsledky, a to zvláště pokud jde o tvorbu bezpečnostní strategie a vojenské koncepce, budování komplexní obrany, civilní obrany a ochrany. Nejvýznamnějším problémem armády se stala míra laicizace rozhodovacích procesů, která logicky generovala i prvky administrativně byrokratického přístupu.

Jaroslav Janda těžce nesl, že byly záměrně likvidovány plody jeho celoživotního uvažování a práce a v armádě se postupně prosazoval diletantismus. Přesto se problémy bezpečnosti, obrany a armády nepřestal zabývat ani po přechodu z funkce zástupce ředitele Institutu pro strategická studia, který byl neprozřetelně zrušen novým vedením AČR, do funkce zástupce ředitele Ústavu mezinárodních vztahů. Zde v oblasti vědeckovýzkumné činnosti vedl tým zabývající se bezpečnostní politikou České republiky.

Tato práce vyvrcholila stejnojmennou publikací. (Bezpečnostní politika České republiky. Závěrečná zpráva z výzkumného projektu vedeného J. Jandou. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1996, stran 160.) Jaroslav Janda kromě obsahového přínosu obohatil tuto práci i o celoživotní metodologické zkušenosti, a to v sekvencích: od analýzy a prognózy bezpečnostní situace v Evropě a ve světě, tj. od bezpečnostních rizik a ohrožení, tendencí vývoje a bezpečnostní situace a scénářů možných důsledků analýzy a prognózy pro bezpečnostní politiku, přes návrh koncepce bezpečnostní politiky České republiky, tj. jejich základních cílů a cest k jejich dosažení a cílového chování, struktury a řízení bezpečnostního systému až po zajištění bezpečnostní politiky a bezpečnostního systému republiky a demokratickou kontrolu.

Nejvýstižněji lze vyjádřit vzácnost jeho osobnosti: Jaroslav Janda byl rytířem ducha.

Co to je BOOSS?

BOOSS

Klub pro bezpečnost, obranu
a ochranu společnosti a státu

Iniciátorem zavedení Ceny Jaroslava Jandy za významný přínos v oblasti bezpečnostní politiky České republiky je KLUB PRO BEZPEČNOST, OBRANU A OCHRANU SPOLEČNOSTI A STÁTU - BOOSS, které

- je občanské sdružení (registrované MV ČR - VS/1-1/44 228/00-R),
- má první registraci, (tj. datum vzniku dne 11. 7. 2000, IČO: 70844704),
- působí v České republice se sídlem v Praze, Jilská 24, a je založen na dobu neurčitou.

Hlavními cíli BOOSS je:

1. Přispívat k rozvoji občanského a společenského vědomí odpovědnosti za bezpečnost, obranu i ochranu občana a státu, k šíření informací o bezpečnostní a vojenské politice. V tomto směru se jedná především o:
 - a) osvětovou, vzdělávací a publicistickou činnost k otázkám bezpečnostní a vojenské politiky,
 - b) iniciování odborné diskuze ke klíčovým otázkám bezpečnostní a vojenské politiky.
2. Napomáhat vytváření platformy pro činnost a aktivity bezpečnostní komunity v ČR.
3. Každoročně udělovat Cenu Jaroslava Jandy za významný přínos k odborné diskuzi o otázkách bezpečnostní a vojenské politiky.
4. Seznamovat se s aktuálními otázkami činnosti a aktivit rezortů zahraničních věcí, vnitra a obrany.

Členství v BOOSS je individuální. Může být řádné nebo čestné. Řádným členem BOOSS se může stát fyzická osoba starší 18 let. Čestným členem se může stát osoba, která dosáhla výrazných výsledků při realizaci bezpečnostní a vojenské politiky státu a podílela se významným způsobem na osvětové, vzdělávací a publicistické činnosti, týkající se této politiky.

Orgány BOOSS tvoří výroční shromáždění, výkonný výbor, výkonný tajemník, revizní komise. V rámci BOOSS působí čestný výbor. Výroční shromáždění konané dne 29. 9. 2000 v Českém Krumlově zvolilo:

Výkonný výbor BOOSS ve složení: PhDr. Miloš Balabán, Ph.D., Mgr. Pavel Bílek, JUDr. Josef Černý, Ing. Karel Pezl - předseda čestného výboru, doc. PhDr. Lenka Ravná, CSc., Ing. Bc. Jiří Zlámal, Ing. Jaroslav Vítek - výkonný tajemník BOOSS.

Výroční shromáždění potvrdilo složení čestného výboru BOOSS: Ing. Karel Pezl - předseda, PhDr. Antonín Rašek, PhDr. Miroslav Purkrábek, prof. Otto Pick.

V září 1999 se sešli představitelé nevládních organizací k jednání o své roli při formování bezpečnostní komunity. Právě na tomto jednání byla zahájena iniciativní

práce stálé konference nevládních organizací působících při bezpečnostní komunitě. Tak jak postupně probíhala jednání vše směřovalo k založení nové společné platformy.

Problém v ČR spočívá v tom, že osoby, které tvoří bezpečnostní komunitu v nominálním smyslu, se obvykle samy nepovažují za součást určité komunity sdružené zájmem o bezpečnostní a vojenskou problematiku. Jednotlivým osobám a institucím chybí v tomto směru vědomí identity. Tento fakt prokázala dvě kvalitativní šetření provedené na jaře roku 1999 agenturou STEM a na podzim téhož roku agenturou AMASIA.

Již zhruba před necelými čtyřmi roky skupina expertů, vojáků, představitelů nevládních organizací uvažovala o možnosti vzniku jakési bezpečnostní komunity. Výrazným iniciačním momentem byl v té době dynamický proces integrace České republiky do NATO a z toho vyplývající potřeba více diskutovat a následně i chápat potřeby obrany a bezpečnosti země.

Jeden z členů skupiny - tehdejší zástupce ředitele Ústavu mezinárodních vztahů dr. Jaroslav Janda - dokonce pregnantně zformuloval i cíl bezpečnostní komunity: „Přispívat k rozvoji občanského a společenského vědomí odpovědnosti za bezpečnost, obranu a ochranu občana a státu, jakož i šíření poznání, jak zdokonalovat bezpečnostní systém v České republice.“ Zmíněná aktivita se ale tehdy neprosadila. Hlavní příčina, proč se tak stalo, zřejmě spočívala v tom, že se v té době nenašel relevantní nositel snahy o vytvoření bezpečnostní komunity, a to jak v orgánech státní správy, tak i mimo ně - např. ve sféře nevládních organizací.

Zásady pro organizační zabezpečení udělování Ceny Jaroslava Jandy

Na paměť významného vědeckého pracovníka v oblasti bezpečnostní a vojenské strategie, teorie organizace a řízení, vojáka a politika, plukovníka v záloze PhDr. Jaroslava Jandy zakládá Bezpečnostní rada státu z iniciativy Klubu za podpory Kanceláře prezidenta republiky, ministerstev zahraničních věcí, obrany a vnitra, Generálního štábu Armády České republiky, Vojenské akademie v Brně a Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově:

Cenu Jaroslava Jandy za významný přínos v oblasti bezpečnostní politiky České republiky

1. Předmět ceny

Cena se ukládá za:

- a) významná díla v oblasti bezpečnostní, obranné a vojenské strategie,
- b) za aktivní činnost v bezpečnostní komunitě,
- c) za vynikající práci v oblasti branné politiky a osvěty.

2. Vyhlášení ceny

- Cena se uděluje každoročně vždy v říjnu k výročí úmrtí Jaroslava Jandy.
- Uzávěrka návrhů k udělení ceny je vždy 30. června.

- Posouzení návrhů bude ukončeno k 15. září.
- Vyhlášení každého ročníku spolu s jeho podmínkami bude vždy oznámeno ve vybraných sdělovacích prostředcích k 31. březnu.
- Administrativu ceny Jaroslava Jandy vede BOOSS, na adrese Jilská 24, 110 00 Praha 1.
- Odbornou úroveň garantuje Ústav strategických studií při Vojenské akademii v Brně.

3. Výše a způsob udělování ceny

- Cena se uděluje každoročně ve výši 100 000 Kč.
- Cena může být rozdělena ve více oceněných.
- Zároveň se uděluje cena pro studenty ve výši 20 000 Kč.
- Významná díla ve vymezené oblasti může porota doporučit k vydání.
- Tato díla jsou označena větou, že byla oceněna Cenou Jaroslava Jandy.
- Součástí ocenění je udělení pamětní medaile.

4. Podmínky udělení ceny

Do soutěže mohou být navrhovány:

- a) publikovaná i nepublikovaná díla z oblasti bezpečnostní, obranné a vojenské strategie,
- b) osobnosti aktivně pracující v bezpečnostní politice,
- c) osobnosti aktivně pracující v oblasti branné osvěty.

K ocenění mohou být navrženy práce v jazyce českém nebo v jazyce světovém, čeští i cizí státní příslušníci s převážným zaměřením na českou problematiku.

Návrhy a práce se předkládají v jednom exempláři a předkládají je jednotlivci či instituce. Pokud jde o práce v oblasti bezpečnostní, obranné a vojenské, mohou jejich autoři přihlásit své práce osobně jako zadání do soutěže. Nepublikované práce jsou předkládány anonymně s udáním jména a adresy v zalepené obálce.

5. Porota a způsob udělování ceny

Porotu ustavuje Bezpečnostní rada státu na návrh Klubu pro bezpečnost, obranu a ochranu společnosti a státu - BOOSS. Návrhy a soutěžní práce posuzuje porota po předchozím posouzení odbornými lektory. Bezpečnostní rada státu schvaluje návrhy poroty na udělování ceny. Místopředseda Bezpečnostní rady státu zajišťuje zveřejňování výsledků a slavnostní udělení ceny.

Předkládací zpráva

Jedním z předpokladů efektivní bezpečnostní, obranné a vojenské politiky je rozvoj bezpečnostního a vojenského myšlení jako základu tvorby politických zadání, koncepcí a strategie v příslušných oblastech a rozvoji branné osvěty.

Rozvoj bezpečnostního a vojenského myšlení byl v předlistopadové době vážně narušen naším členstvím ve Varšavské smlouvě, kdy se o strategických otázkách

rozhodovalo jinde, a proto bylo velmi složité jej v demokratických podmínkách znovu rozvinout. Podařilo se to zejména obnovením činnosti Rady obrany státu, úseku strategického řízení na ministerstvu obrany, založením Institutu pro strategická studia a časopisu Vojenské rozhledy. Činnost většiny těchto institucí byla po roce 1992 načas přerušena a v posledních letech obnovena zřízením Bezpečnostní rady státu, úseku pro strategické plánování na ministerstvu obrany a Ústavu pro strategická studia při Vojenské akademii v Brně. To vytváří i lepší vědecké zázemí pro tvorbu politického zadání a bezpečnostní, obrannou a vojenskou strategii.

* * *

Stále náročnější úkoly v oblasti celkové bezpečnosti republiky vyplývající jak z potřeb naší obrany, tak i našeho členství v Severoatlantické alianci vyžadují tuto oblast dále posílit, a to zvláště i proto, že v příštím roce se má u nás konat jako v první postkomunistické zemi summit NATO. To vyžaduje, abychom se v očích představitelů členských zemí Aliance prezentovali jako spolehlivý nový člen, který považuje obranu své země i evropského prostoru za jednu z prvořadých povinností. I do budoucnosti je nadále třeba posilovat vědeckovýzkumnou činnost v oblasti bezpečnosti a obrany včetně aktivit bezpečnostní komunity.

Ke splnění těchto a mnoha dalších cílů má sloužit i zavedení Ceny Jaroslava Jandy za významný přínos v oblasti bezpečnostního a vojenského myšlení a politiky a branné osvěty.

podle: www.booss.cz/red

Opravdu poučné jsou ty prastaré spisy autorů, jako byl Hérodotos, Thúkýdídés, Xenofón, Polybios, Cornelius Nepos se svými Životopisy slavných vojevůdců, Aineías Taktikos, Onasandros s dílem Vojevůdce, Sextus Iulius Frontinus se svými knihami Válečné lsti, Flavius Vegetius Renatus se svým Nárysem vojenského umění, a jiní a jiní, včetně filozofů jako byl Sókratés, který se dovedl zamýšlet na tím, co má vědět dobrý velitel o povinnostech vojevůdců, nebo Platón se svými požadavky na morální kvality velitelů, či Epikúros, který doporučoval vojenství za vhodný námět k rozhovorům při hostinách a jako nezbytnou součást výchovy mládeže; jaký rozdíl od některých našich populistických politiků a novinářských šmoků, jimž je ztrátou času jeden rok vojenské výchovy frustrovaných a někdy až trochu hysterických mladíků, kteří se děsí pojmů jako ukázněnost v jednání či sebekázeň v myšlení.

Ervin Hrych: Velká kniha vojevůdců, bitev a zbraní. REGIA, Praha 2000.